

հայոց հասարակութիւնը տար տաս տարի գոյութիւն ունեցող հայոց ՎՃակի լրագրին տարեկան մօտ 2000 բաժանորդ, մենք առանց նորից դիմելու հասարակութեանը, մեր խմբագրական փողից կօգնէինք և «Justice» լրագրին և թղթակիցներ կը պահէինք արտասահմանում, որոնք կը գրէին եւրօպական լրագիրներում հայոց խնդրի մասին: Մեր հարուստները ոչինչ չեն անում, ամեն բան մենք պէտք է անենք, մենք, որոնք շատ համեստ, չնչին միջոցներ ունենք: Թող այդ յիշէ հայոց հասարակութիւնը: Իսկ Մօսկվա, Ս. Պետերբուրգ, Կ. Պօլիս, Աստրախան, Քիթլիս, Բագու, Լոնդոն նստող միլիոնատէր հայերը ծաղրում են մեր արած ջանքերը: Յաւում ենք, շատ ցաւում ենք, որ մենք միլիոնատէր չենք. եթէ ոչ մենք ցոյց կը տայինք մեր անտարբեր հարուստներին ինչպէս պէտք է գործել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅԻՄՆՍԻԱ

Նոյեմբերի 1-ին պատգամաւորների ժողովի փոխնախագահը բացեց նիստը, յայտնելով, որ ժողովը կատարելապէս կազմակերպված է և հրաւիրեց ժողովի նախագահ Բրիստօն իր տեղը բռնել: Նոր նախագահ Արի Բրիստօն, շնորհակալութիւն յայտնելով ժողովին իր ընտրութեան համար, ասաց հետեւեալը: «Դուք ինձ վրայ մեծ պարտականութիւն դրեք: Նախագահական այս բաղաժողովը գրաւել համարձակվելուց առաջ ես պէտք է մոռանամ, թէ ինչպիսի նախորդներ եմ ունեցել: Ներանց օրինակին հետեւելով, ես ես կը ծառայեմ հանրապետութեանը և ժողովրդին, և յոյս ունեմ, որ ձեր օգնութեամբ կարող եմ կատարել իմ այդ պարտականութիւնը: Վերջին ընտրութիւններով Ֆրանսիան դարձեալ ապացուցեց, որ նա կրօնում է ուժեղ և ազատամիտ կառավարութիւն ունենալ: Ես կը պաշտպանեմ խօսքի ազատութիւնը ինչպէս խօսողների նոյնպէս և լռողների համար և կը պաշտպանեմ մեր առաջադէմ և խաղաղասէր հանրապետութեան իրաւունքները: Յոյս ունեմ, որ դուք միշտ կօգնէք ինձ ձեր համակրութեամբ: Այնուհետեւ նախագահը յայտնեց, որ երեք հարցեր են առաջարկված Տունիսի գործերի վերաբերութեամբ: Մինիստր նախա-

գահ Ժիւլ Ֆերրի խօսք պահանջեց և ասաց հետեւեալը: «Ես ցանկանում եմ մեկնել ձեզ, թէ ինչ զրուեան մէջ ենք գտնվում ես և իմ ընկերները այդ հարցերի վերաբերութեամբ: Այժման մինիստրութիւնը, որ բոլոր ժամանակ վայելում էր անցեալ ժողովի հաւատարմութիւնը, միշտ հաւատացած է եղել, որ իր զոյուլիւնը պէտք է դադարեցնել նոյն ժողովի դրժումէն: Դա զարման հետ միաժամանակ ինչպէս ուզում են նային վերջին ընտրութիւնների վրա, բայց մենք ինքներս հասկանում ենք, որ մինիստրութիւնը պարտաւոր է պատգամաւորների ժողովին և հանրապետութեան նախագահին գործելու ազատութիւն տալ: Այդ պատճառով մենք անպատճառ հրաժարական կը տանք: Եթէ մենք մինչև այժմ չենք հրաժարվել, դրա պատճառը չափազանց շատ մեղադրանքներն են, որոնց մենք ենթարկվեցանք, և մեր ցանկութիւնը, որ պատգամաւորների նոր ժողովը իր առաջ պատասխանատու մինիստրութիւն ունենայ: Թողում եմ ամենամօտ օրը նշանակել հարցերը քննելու համար: Մինիստրութիւնը պատրաստ է պատասխանել: Պատգամաւորների ժողովի, երկրի և կառավարութեան շահերը պահանջում են, որ գործը չը յետաձգվի: Մինիստրի վերջին խօսքերը հաւանութեամբ ընդունվեցան: Փուլարկութեամբ որոշվեցաւ հետեւեալ օրը նշանակել այդ հարցերի քննութիւնը: Նոյեմբերի 5-ի նիստը աւելի բազմամարդ էր: Հասարակութիւնը լրջութիւն էր իր համար պատրաստված տեղերը: Դիպլոմատիական լծայում նստած էր գերմանական դեսպան իշխան Զօհենլօ: Ժիւլ Ֆերրի ասաց հետեւալը: «Կառավարութեանը մեղադրել Տունիսի քաղաքականութեան համար մի և նոյն է, թէ մեղադրել պատգամաւորների նախկին ժողովը, որ դեռ յուլիսին, երբ սկսվեցաւ Տունիսի ապստամբութիւնը, իր հաւատարմութիւնը յայտնեց մինիստրութեանը: Տունիսի վրա հովանաւորութիւնը անհրաժեշտ է Ֆրանսիայի համար, որովհետեւ Տունիսը Ալժիրիայի բանալին է և Ֆրանսիան այնտեղ չի թողլ տայ ոչ օտարի տիրապետութիւնը և ոչ անիշխանութիւն: Ֆրանսիական բոլոր

կառավարութիւնները այդ տեսակետից են նայել գործին: Վերջին տարիներում ապստամբները 2365 անգամ անցել են Ալժիրիայի սահմանները: Ասում են, որ մենք սխալներ ենք գործել: Երանի նրան, ով սըլալ չէ գործում: Չեմ կարծում, որ ինձ ընդհատողներն էլ անսխալական լինեն: Բացի այդ ասում են, որ մենք պատերազմում էինք առանց պարլամենտի համաձայնութեան: Մենք պատերազմ չենք ունեցել, չենք կռուել բէլի գործերի հետ: Մենք Տունիս օգնական զորքեր ուղարկեցինք այն գործը կատարելու համար, որ մեզ յանձնել էր պարլամենտը: Կազար-սալիդի դաշնագիրը կապելուց յետոյ Ֆրանսիական զորքերը յետ կանչվեցան առողջապահական պատճառներով: Ժիւլ Ֆերրի յայտնութիւնների վճռողական և համարձակ ձեւը փոփոխեց հասարակութեան տրամադրութիւնը մինիստրութեան վերաբերութեամբ: Այժմ այլ ևս չեն խօսում մինիստրութիւնը պախարակելու մասին, այլ ամենքը մտածում են զամբաստանի ապագայ կառավարութեան մասին: Լրագիրները զօգում են պատգամաւորների նոր ժողովի նախագահի ձառը: Բրիստօն դեռ ևս չէ կարող զօգել զանազան տարրերը, որոնք խանգարում են պարլամենտական վիճարանութիւնների կանոնաւոր ընթացքին:

Բրիստօն հանրապետական կուսակցութեան յարգված անդամներից մէկն է: Նա աւելի նման է Գրեյիին, քան թէ Գամբետային, որովհետեւ հասարակ մարդ է և ատում է թատրոնական էֆէկտները: Ամենքը կարծում են, որ նա իր պաշտօնական կատարութեան ժամանակ անկողնապահ կը լինի, իսկ Բուրբոնեան պալատը համեստ կեանք կը մոցնի: Ասում են, որ Գամբետա առաջարկեց Բրիստօնին արգարութեան մինիստրի պաշտօնը, բայց նա մերժեց այդ առաջարկութիւնը և նախապատուեց պատգամաւորների ժողովի նախագահութիւնը:

Կ. ՊՕԼՍԻ ՄԻԱՏԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Երէկ Միացեալ Ընկերութեանց Կեդրոնա-

կան ժողովոյ ԻԶ. Նիստը տեղի ունեցաւ Վալթիմոյ Կեդրոնական վարժարանին մէջ, նախագահութեամբ Առաքել Ալթուն Տիւրքի էֆ. և ներկայութեամբ 40-ի շափ երեսփոխանաց: Առեան 71/2-ին բացուելով, վերջին երկու նիստերու առնանգրութիւնները կարդացուեցան և վաւերացուեցան: Դիւանական թղթակցութիւնը կը պարունակէր մի նամակ, զոր Կիլիկիան ընկերութեան վիճակահանութեան հաւաքիչը զբաղւած էր գիւնին, քննութիւն պահանջելով Պ. Ա. Արքիարեանի գէմ, ում կը վերադէր 72 տոմսակց հաշուանդութիւն, յետ կրկար վիճարանութեան, խնդրը Տնօրէն ժողովոյ քննութեան յղուեցաւ: Նախորդ նստին որոշման համեմատ ութ երեսփոխանաց ընտրութեանը ձեռնարկուելով, քուէից բացարձակ առաւելութեամբ երեսփոխան ընտրուեցան Տեառք Արամ Գալաֆեան, Լեոն Գալաֆեան, Համբարձում Գաղապեան, Մաքսուտ Հարէնց, Միհրան Զրպուքճեան, Ստեփան Սուրենեան, Տիգրան Տ. Ներսէսեան և Տիգրան Մանուկեան: Այս քուէարկութիւնէ յետոյ 13 որոշիչ ձայներու թուոյն խնդրը նկատողութեան առնուելով, որոշուեցաւ այդ իլի 14-ի հանել նոր ընտրութեանց պատճառաւ: Այնուհետեւ Տնօրէն ժողովոյ Առնայեալ Տ. Մինաս Զեբազ, խօսք տանով իւր հրաժարման պատճառները բացատրող բանախօսութիւն մ'ըրաւ, զոր ընթերցող պիտի գտնեն լրագրոյ ներքին երեսներուն մէջ. այս բանախօսութիւն, որ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ երեսփոխանաց վրայ, կապացուցանելով թէ արդի Տնօրէն ժողով, իւր հնգամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին, յաջողած է տարեկան 1,300 ոսկի խնայողութիւն և 700 ոսկի հասոյթի առաւելութիւն յառաջ բերել, այսինքն տարեկան 2,000 ոսկի շահեցնել ընկերութեան, հակառակ իւր դէմ յարուցուած ներքին և արտաքին զժողարութեանց և հակառակութեանց. այս համարադրութիւն ջերմ ծափահարութեամբ ընդունուեցաւ ժողովականներէն Տ. Մինաս Զեբազ կեդրակցներ թէ իւր անձնական գործոց ծանրացումն է պատճառ իւր հրաժարման: Երեսփոխանաց ամենաստուար մասը պահանջեց

ինչ փոյթ հիմնարկութիւնը լաւ գնայ թէ վատ, օգուտ բերի թէ չը բերի ազգին, գլխաւորն այն է որ նոր հիմնարկութիւնը իր պաշտօններով նիւթական արդիւնքի նոր աղբիւր ներկայացնի ինձ, իմ ընտանիքին, իմ ազգականներին:»

Այդ պատճառով ամեն հայ աշխատում է ամեն պաշտօններ ձեռք բերել իր, իր ընտանիքի անդամների, կամ գոնէ իր ազգականների համար: «Աւելի լաւ է պաշտօնի վրա նշանակել տամ անընդունակ ազգականին, քան թէ առհասարակ ընդունակ հային, մտածում է հայը: Ինձ ինչ փոյթ որ ազգը օգուտ ունենայ, ինձ հարկաւոր է որ ես, կամ ազգականներս շահ վնենք:»

Այո, հայի մէջ դեռ չէ ծնված, չէ արթնացած ազգութեան գաղափարը, այլ միայն ազգականութիւնը:

Բայց որովհետեւ ամբողջ քաղաքը, ամբողջ հասարակութիւնը, ամբողջ ազգը չեն կարող ազգականներից բաղկացած լինել:— այդ պատճառով հայերը միմեանց մէջ ոչինչ համարաշխարհութիւն չունեն նայնալիս գործերում, որտեղ չէ կարելի ընտանեկան, ազգականական շահերը միմեանց մէջ կապել:...

Ընդհանուր, հասարակական, ազգային գործերում համարաշխարհ կերպով կարող են գործել մարդիկ, որոնք բոլորն էլ վաւթած են մի ընդհանուր ազգային գաղափարով, թէ ես ոչինչ ազգականական կապեր միմեանց մէջ էլ չունենային: Բայց հայերի մէջ դուք չէք տեսնի որ մի ընդհանուր գործ երկար տանելիս լինէին, մի ընդհանուր նպատակով մի տան մէջ հաւաքվելիս

լինէին մարդիկ, որոնք միմեանց մէջ ազգականական կապեր չունենային:

Մեզանում մարդիկ, որոնք ընդհանուր հասարակական գործ են տանում, կամ ծառայում են մի հիմնարկութեան մէջ կամ ազգականներ են, կամ զիտաւորութիւն ունեն ազգականներ դառնալ:

Ազգականական կապերից դուրս չը կան հասարակական կամ ազգային շահեր հայի համար:

Բայց ես տեսնում եմ որ Ֆէլիստոս ծանր է դառնում, սկսում է առաջնորդող յոգեւածին նմանվել: Խօսենք աւելի թեթեւ և դուրեկան բաների մասին:

Նորերում մի հայ ազգիկ իրան սղանել է Բելօլիքից, որովհետեւ սիրելիներ խոստացել էր նրան ամուսնանալ նրա հետ և յետոյ, երբ ազգիկը արդէն յղիացել էր, համալսարանական երեսփոխանը հրաժարվել է իր տուած խօսքից:

Ի հարկէ շատ լաւ է արել ազգիկը որ սղանել է իրան, եթէ ոչ, ի հարկէ, ամբողջ կը լինէր ապրել մի անհարգաւոր երեսայի հետ: Ամբողջ է, անհարգաւորութիւն է, որովհետեւ աշխարհ է, հրապարակական է: Հրապարակապէս, պարզապէս մի բան անել դա վերին աստիճանի անհարգաւորութիւն է համարվում մեզանում, իսկ ծածուկ, գաղտնի կերպով ամեն բան կարելի է անել:... Եւ այդպիսով մարդը միշտ բարոյական է մնում:

Պարզ և անկեղծ կերպով սիրել, օրինակի հա-

մար,—դա վերին աստիճանի անհարգաւորութիւն է: Իսկ խարել, կաշառքներ առնել, քանդել, կողոպտել մի քանի ընտանիքներ և նրանց կարողութեամբ հարստանալ, կամ ամենաստուար մասնութիւններ անել մի մարդու վրա, նրան սարսափելի վտանգի մէջ գցելով,—դա բարոյական է, դա շատ բարոյական է, որովհետեւ ծածուկ է:...

Արի, բարեկամ ընթերցող, ձեռքիցդ բռնեմ և ման ածեմ քեզ հայոց հասարակութեան միջով, ինչպէս մի պանօրամայի մէջ, ինչպէս մի մուգեւթի մէջ, ամեն բան քեզ ցոյց տալով և բացատրելով:

Տեսնում ես այդ շքեղ տունը, Նրա տէրը կառուցել է այդ տունը տուտ թղթագրում շինելով: Նա յարգված է ամենքից, նա բարոյական մարդ է:

Ահա, տեսնում ես այդ վայելուչ կերպով հագնված, քաղցր ժպտը երեսին հասակաւոր մարդուն, Նա թուղթ խաղալու մէջ խաբելով է հարստացել: Նա բարոյական մարդ է:

Տեսնում ես այդ մարդուն, որ յարգելի դիրք ունի հասարակութեան մէջ: Նա քանդել է մի բանի ընտանիքներ, կողոպտել է նրանց, նա հարստացել է կաշառքներով: Նա բարոյական մարդ է:

Ահա անցնում է քեզ շորերով հագնված մի կին: Նա ստիպում է իր մարդուն կաշառքներ առնել իր ծառայութեան մէջ, որպէս զի կարողանայ լաւ ապրել և այդ դեռ բաւական չէ. նա ուրիշ կողմից խաբում է իր

մարդուն, ունենալով մի կամ մի քանի հարուստ սիրելիներ, որոնք նրա համար վճարում են մօզային մազազիններում նրա պատուիրած չքեղ հագուստները: Նա բարոյական կին է:

Նայիր այդ իշխանուհուն որ անցնում է գեղեցիկ կառքով, լիվրով հագած ծառայով: Նրա հարազատ քոյրը վերջին աղքատութեան մէջ փողոցներում մուրացկանութիւն անելուց յետոյ, մեռաւ խոնաւ մի գետնափորում: Այդ քոյրը իշխանուհին երբէք չէ ընդունել իր տանը, երբէք չէ օգնել նրան, ոչ ոք էլ չը գիտէր, թէ ծառան մի քոյր: Նա բարոյական կին է:

Տեսնում ես ամենքից յարգված այդ մարդուն, Նա փաստարան է եղել մի հարուստ մարդու, որի կարողութիւնը իրան է անփականացնել: պաշտպանելով իր հաւատարմատուի շահը: Նա բարոյական մարդ է:

Ահա մօտեցել է քեզ փողոցում մի երիտասարդ: Նա քաղցր ժպտը երեսին, սիրայի կերպով սեղմում է ձեռքը: Նա երկու օր սրանից առաջ իր բարեկամին նամակ է գրել քանի, համոզելով նրան, որ աշխատի մասնի քեզ ուր հարկն է: Նա բարոյական մարդ է:

Ահա հանդիպում է մեզ մի արեղայ, Աստուծո սպասաւոր: Այժմ ցած գցած, նա անցնում է մեր մօտով («Աստուած օրհնի») տանով: Մի շաքաթ օրանից առաջ, այդ մարդը, որ ամեն օր եկեղեցու բնից արտասանում է «Բարեկամութիւն ամենքին» աստուածային խօսքերը, քո մօտին ամենաստուար մասնութիւն է արել, մեղադրելով քեզ ամենախիտ յանցանքների մէջ: Նա բարոյական մարդ է:

որ այդ հրաժարական շնորհունակ, քանի որ Տնօրէն ժողովը զոհանշուցիչ կերպով վարած էր իւր պաշտօնը. Տնօրէն ժողովը պընդեց իւր հրաժարականին վրա, և վիճարանութիւնը երկուք ու կէս ժամ տեսեց անընդհատ երեսփոխաններէն շատեր զիտեւ տունը թէ Տնօրէն ժողովը Ատենայեան հրաժարումը կրնար յատուցել եկած լինել իւր անձին ղեմ լրագրաց մէջ հրատարակուած և հասարակութեան մէջ մասին մէջ տարածուած վիրաւորիչ ակնարկութիւններէ, և թէ ծիշդ այս պատճառաւ պէտք էր կեդրոնական ժողովը մեծամասնութեան վստահութիւնը վայելող վարչութիւն մը զոհել փոքրամասնութեան մը հակառակութեանց, որ միասակար օրինակ մը կը լինի ընկերութեան ապագային համար Բայց Տ. Մինաս Չերազ յայտարարեց թէ իւր հրաժարման մեծագոյն պատճառն է իւր անձնական գրադմանց աւելնալը: Ժամը 12-ի մօտեցած լինելով, հարկ եղաւ առեանք փակել, վիճարանութեան շարունակութիւնը խողովակով յաջորդ նշանակել, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի:

(Մասին)

ՆԱՄԱԿ ԹԻԻՐԻՒՄԻՍ

Կ. Պոլս, 28 հոկտեմ.

Պօլսեցի հարուստներու անտարբերութեանը մասին շատ անգամ դանդաղանք հրատարակուած են ձեր թերթին մէջ, մանաւանդ ձեր ընտիր աշխատակից պ. Գրիգոր Նիկողոսեանի կողմէն: Այսօր նոր ապացոյց մը պիտի տամ այդ ճշմարտութեան, որ ձեր միջոցով հարուստ փոխադրողները չկարողանալով զգա՞ծ է:

Վիեննայի մէջ հրատարակեալ «Journal d'Orient»-ի խմբագրապետը, պ. Ֆ. Սալ, կը գրէ մի հայազգի բարեկամս:

«Յաւազ արտի կը տեսնեմ թէ Կ. Պոլսոյ հայ զաղթականութիւնը շատ յետադէմէ հայրենասիրութեան մէջ 150,000 հոգւոյ մէջէն 30 բաժանորդ ունիմ անդ: Այդքան բազմաթիւ և այդքան հարուստ զաղթականութեան մը համար ծաղրելի է այսպէս օգնել «Journal d'Orient»-ին: Տաճկաստանի մէջ 150 անձեր կան որոնց լրագիր կը յղեն ձերպէս 3—4 ամիսէ ի վեր. նոքա հարուստ հայեր են, այլ բաժանորդ չեն գրուիր, և այսուհետեւ որ լրագիրս գիտար պիտի մանէ Տաճկաստան, բնաւ բաժանորդ չը գրուին զուգէ:

Ահա տեսնում են այդ պատկառելի ձերունիքանային, ժողովրդի հովին: Նա կողոպտուած է իր նմաններին և ուր հարկն է կաշառքներ է ուղարկում աւագ-քահանայութիւն, կամ կամիւլով ստանալու համար: Նա բարոյական մարդ է:

Նայի՛ր այդ ցիլիկորաւոր մարդուն, վերջին մօղայով հագնված: Նա աղփակաւ է, բոխի է. նստարկուս է: Նա քեզ ասում է թէ ինքն թէ-գական, իշխանական ծագումից է, կամ քաղաքացի է, երեսնցի է, չուշեցի է... Բայց իմացի՛ր որ նա քաղաքացի չէ, այլ գիւղացի է և ամաչում է իր ծագումից. նրա երկու հարազատ եղբայրները Ղարաբաղի այս ինչ գիւղում աւերակներով են ման գալիս, իսկ հարազատ քուրը, բորիկ կոչաւած ասնորով է մանգալիս ուղաչում աշխատում: Պարտնը հերքում է որ գիւղացի է, ծածկում է քեզանից իր ծագումը, ամաչում է իր եղբայրներից և քրոջից, որովհետեւ զիտարութիւն չունի նրանց նիւթապէս օգնելու, այլ թողնում է նրանց ազգատուութեան մէջ: Նա բարոյական մարդ է:

Վերջապէս ցոյց կը տամ քեզ մի մարդուն, և դրանով կը վերջանայ իմ հազաւոր պանօրաման: Այդ մարդը իր կեանքի նպատակն է չինել ամեն ինչ որ նոր է, թարմ է, առաջադէմ է իր ազգի մէջ՝ արատաւորել, մեղմել, մատնել: Դա ազգասէր հայ է, դա ինքն ազգի բարերար է և ուրիշ բարերարների օգնական է, դա բոլոր հայերից յարգված մի անձ է, որովհետեւ բոլորը, ինչ որ նա անում է ծածուկ է: Դա հայերի մէջ ամենաբարոյական մարդն է:

Կը խոստովանիմ ձեզ թէ զարմանք կազգէ ինձ այդ անտարբերութիւն, ում կը խառնուի նաեւ ազահութիւն:

Այս տողեր բաւական պերճախօս են, քանի որ կը յայտնեն թէ Կ. Պօլսեցի փողատէրն 20 ֆունտ կը զլանայ մի թերթի համար որ նպատակ չընդունիր ոչ մի կառավարութիւնէ և մեծ ծախքեր յանձն կառնու, 1,000 օրինակ ձեր յղելով: Եւ քաղաքի բոլոր զիւանազաններուն և հրատարակիչներուն: Եթէ ուսումնայք և Մշակ չը լինէին, մեծ ամօթ պիտի լինէր ազգին:—Եւ որքան անիրաւ են մեր հարուստներ, երբ կը բարկանան ս. պատրիարքին ղեմ, որ յունաց պատրիարքական փոխանորդին դանդաղած էր հայ մեծատուններէն, յայն մեծատանց ազգապիւրութիւնը զովելով:

Ս. պատրիարքն այսօր Միացեալ ընկերութեանց նուիրեց Մշակի խմբագրութեան ուսումնայոց կողմէն իրեն յղած անձնական նուէրն (1,000 բուրլ): Նորին սրբազնութեան դրամական անձկութիւն նախաձեռնութիւն է, այլ իւր անձն մոռցաւ երբ լսեց թէ ընկերութիւնն չէ կարող հողաւ իւր 32 տարրական դպրոցներու ամբողջ ծախքն: Ասկէ յառաջ Պաքսի ազգայնոց կողմէն իրեն նուիրած գումարն ալ նայն ընկերութեան յանձնած էր նորին սրբազնութիւնը, և պ. Մինաս Չերազ, Տնօրէն ժողովը ատենապետութեան վերջերս ձեր Հոսոս փոխադրող ազգականաց ճիւղիկական մեքենայութեանց համար հրաժարելուն առթիւ, իրաւամբ ասած է. «Ենթադրեալ եմք յատկապէս բարձրաշնորհ պատրիարքին, որ մեր օրով, նուիրեց ընկերութեան գրեթէ 400 ոսկի, իւր առատաձեռնութեամբ աղօթացունելով մեր մեծամիտ մեծատուններն»:

Ահա այսպիսի մեծատանց աջակցութեամբ պիտի լուծէ խեղճ պատրիարքն հայկական խնդիրն: Մինչև ցայսմ կատարուած գործերն և ստացուած յաջողութիւնն հրաշք են գրեթէ: Ս. Պատրիարքը միայն ողջ յայն նուիրած է զիւսպաններուն և պետութեանց, և միայն պահպանելով իր իշխանութիւնը և իր անկախութիւնը: Աստուած մեր անխորժ հարուստներուն կամ զարմ տայ, կամ բարձ:

Այս վարկենիս կը լսեմ թէ Պափագեան, Պէկեան և ուրիշ մի քանի օտարասէր երեսփոխանք զազտնի գումարումներ կանեն պատրիարքը տապալելու համար: Հայկական խնդիր լուծելու միջոցին այսպիսի ներքին խառնակութեանց մէջ օտարաց մասը յայտնի կերեայ: Տաճկաստան ողջամիտ և ազգասէր մասի հետ, ժամ է որ ուսումնայք ալ ազգազկ բառնան այս վստակամայել դաւաճանութեան ղեմ, որոյ նպատակն է հարցը սպաննել:

Պօլսեցի

Երեկ, սիրելի ընթերցող, յոգնել ես ինձ հետ մանգալով: Գնանք տուն և հանգստանանք այդ տեսակ յոգնեցող գրասանքից յետոյ: Բայց միթէ տանը, նեղ շրջանում, զիրք կամ լրագիր կարդալով, մտաւորապէս մեզ հարստացնելով վերացական, իդէալական, վսեմ խօսակցութեամբ մենք կարող ենք հանգստանալ... Ոչ, այդ անհնարին է: ոչ դու, ոչ էլ ես՝ իդէալներ չունենք: մենք անբարոյական մարդիկ ենք:

Աւելի լաւ է հետեւնք ընդհանուր հոսանքին: Գնանք այս գիշերը կ'ուրբ, ամբողջ գիշերը բթմանք մեզ թուղթ խաղալով, իսկ վաղը կը մտածենք, ինչպէս ուրիշների օրինակին հետեւելով, դառնանք բարոյական մարդիկ, որպէս զի մեր կեանքը ուրիշների շրջանում տանելի լինի:

Բայց նկատում եմ թէ իմ այսօրվայ ֆիլիսոսոս բաւական տխուր տպաւորութիւն կը թողնի ընթերցողի վրա, եթէ քիչ չը զուարճանք նրան: Ուրեմն, կը խօսեմ մի լուրի մասին, որ այս բուպիս ամենքին հետաքրքրում և զբաղեցնում է:

Նոյեմբերի 15-ին աշխարհի վերջանալու լուրը բաւական տարածված է մեր հասարակութեան մէջ: Եթէ այդ լուրը ստուգվի, ներկայ ֆիլիսոսներ կը լինի, երեկ իմ վերջին ֆիլիսոսն:

Բայց, ինչպէս ասում է Մշակի՝ թղթակցը, ոչ մի տեղ այն աստիճան չեն հաստատում այդ լուրին, որքան Շամախի քաղաքում: Մեր թղթ-

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Բերլինից հեռագրում են ուսու լրագիրներին որ կրկնապատկարութիւնների ժամանակ Բերլինի երկու շրջաններում, որտեղ պրոգրէսիստները մրցում էին սոցիալիստների հետ, ընտրվեցան երկու պրոգրէսիստներ: Տէրզէր և Կլոց: Նրանց հետ մրցող սոցիալիստներ՝ Բէրէլ և Հադենկելզեր, թէև շատ ձայներ ստացան, բայց չընտրվեցան:

—Բադէնի մեծ դուքսը սաստիկ հիւանդ է. դքսութեան կառավարութիւնը յանձնված է ժառանգին:

—Բիսմարկի դեռ ես զանգուած է իր կառուածքի մէջ: Լրագիրները հաղորդում են որ նա արկար է և այս օրերս մի բժիշկ Բերլինից վարցին էր գնացել:

—Իշխան Բիսմարկի իր պաշտօնից հրաժարվելու լուրը դեռ ես չեմ ստուգվում: Կարծում են կայսր Վիլհելմ ինքն անձամբ կը բանայ պարլամենտ: Եթէ Բիսմարկ հրաժարական տայ իր պաշտօնից, պահպանելով միմիայն արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը, կարծում են որ նրա յաջորդը պետական կանցլերի պաշտօնի վրա կը նշանակվի գինեւալ Մանտէֆէլ, էլ՝ զատ-Լօթարինգհայի նախկին փոխարքան:

—Լոնդոնի լրագիրները հաղորդում են, որ ուսումնաց զեպանը Կ. Պոլսում, պ. Նովիկով, ուսումնական յանձնաժողովի նիստում խիստ կերպով յայտնեց, որ Բ. Դուռը իրաւունք չունի առանձին դաշնագիր կապել թիւրքաց պարտաւորականների տէրերի հետ, և եթէ նա այդ քայլը կանի, զրանով Բ. Դուռը կը քանդի հոկտեմբերի 3-ին իր տուած խոստումը: Բացի դրանից պ. Նովիկով յայտնեց, որ Ռուսաստանը կը հակառակվի Թիւրքիայի իր պարտաւորների հետ կայացրած ամեն տեսակ համաձայնութեանը, եթէ դրա հետ միաժամանակ չի կարգադրվի և Ռուսաստանին զինուորական կօնտրբուցիայի վճարելու հարցը:

—Վիեննայից հեռագրում են որ Մեծ Իշխան Կօնստանտին Նիկոլայեւիչ հանելով Աւստրիայի մայրաքաղաքը, այցելութիւն ընդունեց աւստրիական կայսրից և նրան միւս օրը վերադարձրեց այցելութիւնը: Նոյնպէս Նորին Բարձրութիւնը ընդունեց այցելութիւններ մեծ պետութիւնների բոլոր զեպաններից:

—Լրագիրներին Լոնդոնից հեռագրում են, հոկտեմբերի 29-ին հետեւալը: Լօրդմէրին տուած բանկետում Գլազգոսոն մի ճառ արտասանեց, որի մէջ յայտնեց թէ գործերի դրութիւնը Իրլանդիայում լաւանում է և կալուածական օրէնքները բարեխղճաբար կը կատարվեն, բացի դրանից գովում էր Տրանսկապի հոլանդացի բնակիչներին: Դրանով յայտնեց, որ անգլիական քաղաքական-

թակիցը գրում է որ Շամախու սրբազան առաջնորդը նորերում հաշտվել է իր թշնամու հետ, որովհետեւ այդ վերջինի մասուկը վախճանվել է: Թղթակիցը ցանկութիւն է յայտնում որ սրբազանը իր միւս նշամկների հետ հաշտուածուած սպասելու որ նրանց երկխանքը մեռնեն: Բայց եթէ Նոյեմբերի 15-ին աշխարհի վերջանալու լուրը ուղիղ յայտնվի,—այն ժամանակ Շամախու սրբազան առաջնորդը, երեկ, իր բոլոր թշնամիներին հետ կը հաշտվի, որովհետեւ բոլորն էլ մեռած կը լինեն:

Աշխարհի վերջանալու մասին խօսելով, յիշեցի մի անցք, որ պատահել է նորերում «Մշակ»-ի խմբագրութեան մէջ և որ շատ յատկանշիչ է թիւթիսեցի հայի փողատէր բնաւորութիւնը նկարագրելու համար: Նոյեմբերի 1-ին մտնում է մեր խմբագրատունը մի թիւթիսեցի հայ:

—Կամենում եմ գրվել «Մշակին» երկու ամսով, այսինքն Նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամիսներին: Ինչքան արժէ երկու ամսվայ բաժանորդագրութիւնը, հարցնում է նա, զիմեղով խմբագրին:

—Երկու մանէթ, եղաւ պատասխանը:

—Շատ լաւ: Բայց եթէ Նոյեմբերի 15-ին աշխարհը կը վերջանայ, այն ժամանակ ինչ պէտք է անենք, տարակուսած հարցնում է նոր բաժանորդը:

—Այն ժամանակ մեր ձեզ տուած ապահովագրի հիման վրա դուք ամեն բուպէ կարող էք յետ ատանալ մեզանից մի մանէթ ու կէս, պատասխանում է խմբագիրը:

Նույնից Եգիպտոսում միայն նպատակ ունի այդ երկրի բարորութիւնը: Ֆրանսիան Նոյեպիսի կարծիք ունի: Երկու պետութիւններն ես պարտաւոր են առանց ետախառնութեան և փառասիրութեան համաձայնութեամբ գործել: Իսկ ինչ որ վերաբերում է Ֆրանսիայի հետ առևտրական դաշնագրի կապելուն, Անգլիան այդ դաշնագրին ոչ թէ առևտրական կէտից է նայում, այլ քաղաքական ինքն, հոետորը, շատ կը ցաւէր, եթէ այդ երկու պետութիւնների մէջ եղած բարեկամական յարաբերութիւնները թուլանային:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱՋԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 7 Նոյեմբերի: Էկսպերտներին նիստին Նոյեմբերի 5-ին վճռված է. արևմտեան երկիրներում խմբիչների գործի վրա հսկողութիւնը քաղաքների մէջ յանձնել զուամաներին, իսկ զաւառների մէջ նոր մասնաժողովներին: Նոյեմբերի 6-ին վճռված է ոչնչացնել պրօպինացիօնական իրաւունքը: Վարչական աքսորվածների մասնաժողովը հաստատվում է իւրաքանչիւր շաբաթ: Չորս նիստերի ընթացքում քննված են 300 գործեր: Նոյեմբերի 5-ին Բոսնիայի մէջ ապստամբներ են յայտնվել: Նոյեմբերի 1-ից հաղորդում են, որ ապստամբութիւնը Կատսորի նահանգում վճռողական բնաւորութիւն է ստանում:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 6 Նոյեմբերի: Պետական բանկի 50% տոմսակը աւաջին շրջանի արժէ 95 ռ., երկրորդ 91 ռ. 75 կ., երրորդ 93 ռ. 50 կ., չորրորդ 90 ռ. 87 կ., հինգերորդ 90 ռ. 75 1/2 կ., ներքին 50% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 220 ռ. 75 կ., երկրորդ 214 ռ. 50 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը 90 ռ. 12 կ., երկրորդ 90 ռ. 12 կ., երրորդ 90 ռ. 12 կ., ոսկի 7 ռ. 67 1/2 կ.: Ռուսաց 1 բուրլ Լոնդոնի վրա արժէ 25,75 պէնս, Ամստերդամի վրա արժէ 130,75 պէնս, ուսաց 100 ռ. Համբուրգի վրա արժէ 219 մարկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանգիստ է:

Խմբագիր—Կատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐՆՐՈՒՆԷ

Այդ պատասխանից յետոյ թիւթիսեցի հայը վճարում է երկու բուրլ և ապահովագրիւր ձեռքին, հանգստացած գուրս է գալիս մեր խմբագրատանից, համոզված լինելով, որ եթէ աշխարհն էլ վերջանայ, նա կորցնելու չէ իր մեզ տուած 1 բուրլ 50 կոպէկ:

Մի ուրիշ թիւթիսեցի մտնում է մի բանի, որտեղ ունի մի վէկսէլ թափելու:

—Մերը է վէկսիլիս սրօքը (պայմանաժամը) հարցնում է նա բանկի պաշտօնեաներից մինին:

—Նոյեմբերի 14-ին, պատասխանում է պաշտօնեան:

—Չթ լինի որ 16-ին թափիմ...

—Ինչպէս կը կամենաք, բայց այն ժամանակ երկու օրվայ պրօցէնտ պէտք է վճարէք:

—Ջուխտ աչքիս, համ վէկսիլն էլ կու թափիմ, համ էլ տոկոս կու վճարիմ: Իս միտք էի անում թէ որ աշխարհը 15-ին չի վերջանայ, իսո՞վ զիմ կու վճարիմ էքսի օրը: ամա թէ որ դրուստ է աշխարհի վերջանալը, ինչպէս որ ասում ին,—իսո՞վ ձեր բանկն էլ կու ջնջվի... Էնչախը ինչ կ'օնիք իմ 5,000 մանէթս, մայնց իմ ֆիրման մնայ էդ փուլը ու իս էլ, օղլուշաղիս հիդ, էս տարվայ թանգութներն զիմանում:

Այսքան խեղ կարող է միայն մի թիւթիսեցի ունենալ:

ԱՌԻԱՑԻ